

Stavanger, 6. august 2008
Ref.: 0815kh.070

Det kongelige kultur- og kirkedepartement
Kirkeavdelingen
Postboks 8030 Dep
0030 Oslo

Høringsuttalelse fra Misjonshøgskolen: *Styrket demokrati i Den norske kirke*

Vi viser til Departementets brev av 30. mai 2008 (ref.: 2008/00738 KIA tbh) og oversender med dette Misjonshøgskolens høringsuttalelse til innstillingen *Styrket demokrati i den norske kirke*.

Vennlig hilsen

Knut Holter
Rektor

Høringsuttalelse fra Misjonshøgskolen: Innstillingen *Styrket demokrati i Den norske kirke*

Misjonshøgskolen er bedt om å komme med en høringsuttalelse til innstillingen *Styrket demokrati i Den norske kirke* (Bakkevig II-utvalget). Denne innstillingen er særlig opptatt av forslag som kan øke deltagelsen ved kirkelige valg. Den foreslår derfor at kirkelige valg finner sted samme dag som kommunevalget. Antallet leke medlemmer i Kirkemøtet foreslås utvidet; disse tenkes valgt enten ved direkte valg som foregår samtidig med menighetsrådsvalget, eller ved en kombinasjon av direkte og indirekte valg. Ved valg til bispedømmeråd og Kirkerådet må velgerne rangere kandidatene (preferansevalg), slik at nominasjonskomiteenes innflytelse reduseres.

Innstillingen er skrevet på bakgrunn av innstillingen fra Kirkerådets kirke/stat-utvalg fra 2002, *Samme kirke – ny ordning* (Bakkevig I-utvalget), som også vektlegger økt demokrati i kirken ut fra en forståelse av det allmenne prestedømmes styringsansvar. Dette utvalget har imidlertid en annen oppfatning av de kirkelige valgs egenart, og hevder derfor at det “av religionspolitiske og kyrkjelege grunnar er . . . viktig å skilje dei frå offentlege val” (Bakkevig I-utvalgets innstilling, s. 136). Dette utvalget går derfor enstemmig inn for å gjennomføre valget i forbindelse med en gudstjeneste og i en kirke eller i et annet lokale som brukes til gudstjenester. Når det gjelder spørsmålet om direkte valg til bispedømmeråd/Kirkeråd, er dette utvalget delt (s. 136-139). Også det regjeringsoppnevnte stat/kirke-utvalget (NOU 2006:2; Gjønnes-utvalget) ønsker å styrke det kirkelige demokrati, men dette utvalgets flertall ønsker ikke å foreslå konkrete tiltak.

Den historiske utvikling har gjort at forståelsen av den demokratiske representativitet i en folkekirke som Den norske kirke ikke uten videre er en enkel sak. Den norske kirke har en læremessig identitet som en viktig del av sin selvforståelse (Bakkevig I-utvalget, s. 24-26), noe som også kommer til uttrykk i kirkelovens bestemmelse om at arbeidet i kirkelige møter og råd skal skje i lojalitet med den evangelisk-lutherske lære (§28). Samtidig skal religionsfriheten være reell, noe som innebærer at Den norske kirke som majoritetens trossamfunn ikke skal urettmessig favoriseres i forhold til andre kirker og trossamfunn. Innvandring har også medført et større kulturelt mangfold, noe som gjør det viktig å legge til rette for at kirkene kan fungere som møtesteder på tvers av kultur- og språkgrenser.

Etter vår oppfatning makter ikke Bakkevig II-utvalgets innstilling å kombinere disse hensyn på en god måte. Styrkingen av det kirkelige demokrati er her begrunnet i en demokratiforståelse som ikke tar tilstrekkelig hensyn til egenarten ved den kirkelige styringsstruktur (s. 26). Det gjør at Bakkevig II-utvalget forutsetter som udiskutabelt at det kirkelige demokrati skal representere “det kirkelige meningsmangfold” (s. 30) uten å drøfte

hvordan dette skal forenes med kirkelovens krav om læreforpliktelse. Forslaget om å endre betegnelsen på kirkelige organ fra menighetsråd, bispedømmeråd etc. til navn som uttrykker at dette ikke er råds-, men styreorgan (s. 67), kan også ses som uttrykk for et ønske om en kirke som i stor grad er organisert etter allmenne demokratiske prinsipper.

Det er etter evangelisk-luthersk forståelse rett å avvise den tanke at det kirkelige styringsansvar skulle være “reservert for en særskilt prestestand” (s. 28). På den annen side er det heller ikke til å komme forbi at Den norske kirkes ordninger tillegger embetet (prest og biskop) et særskilt ansvar for lære og liv som ikke uten videre er avledet av det allmenne prestedømme. Forholdet mellom embete og råd har derfor tradisjonelt og med god grunn vært en viktig problemstilling i det kirkelige reformarbeid i Norge. Bakkevig II-utvalget drøfter ikke dette, men tar likevel stilling til saken i og med sitt forslag om å supplere tanken om soknet som den grunnleggende enhet i Den norske kirke med tanken om enkeltmedlemmenes plass og betydning. Dette innebærer at en med grunnlag i en kirkelig sett problematisk, og i denne sammenheng helt ureflektert demokratiforståelse forskyver den kirkelige myndighet fra embetsstrukturen (som nødvendigvis er knyttet til soknet) i retning av en tanken om en prinsipielt lik rett til innflytelse for alle medlemmer. Det enstemmige forslag om direkte valg til bispedømmeråd/Kirkemøte er nokså direkte begrunnet i en slik forståelse. På dette punkt slutter vi oss til innvendingene fra Bakkevig I-utvalgets mindretall, som begrunnet sin motstand mot dette forslaget i en prinsipiell forståelse av soknet som grunnenhet i kirken (Bakkevig I-utvalgets innstilling, s. 138), og de tilsvarende synspunktene som nå anføres fra utvalgsmedlem Hegstad (Bakkevig II-utvalgets innstilling, s. 53-54).

Bakkevig I-utvalget hadde en enstemmig og prinsipiell begrunnelse for å skille kirkelige og politiske valg (jfr. ovenfor). På den bakgrunn er det oppsiktsvekkende at Bakkevig II-utvalget med en rent pragmatisk begrunnelse foretar en helomvending og enstemmig går inn for den motsatte konklusjon. Argumentasjonen fortøner seg her som nokså overfladisk. Om det viktige argument at dette innebærer en problematisk særbehandling av et trossamfunn, sier Bakkevig II-utvalget kun at det er “klar over” innvendingen (s. 58).

Etter vår oppfatning burde det imidlertid være en klar konsekvens av religionsfrihetsprinsippet at en ikke blander kirkelige og politiske valg på denne måten. Sammenblandingen er også problematisk på rent kirkelige premisser ved at den knytter sammen kirke og folk på en måte som står i åpenbar motsetning til forståelsen av et kirken som et fellesskap på tvers av etniske og kulturelle grenser. I stedet for gudstjenesten som det sted hvor den kirkelige identitet kommer til uttrykk, og som derfor også gir legitimitet til de kirkelige valg, er det nå tilhørigheten til det norske som blir utgangspunktet. Etter vår oppfatning framstår derfor Bakkevig II-utvalgets forslag på dette punkt som kortsynt og lite gjennomtenkt, og det er all grunn til å avvise det.

Bakkevig I-utvalget la til grunn for sitt arbeid en teologisk gjennomtenkning av kirkens grunnlag, formål og identitet. Bakkevig II-utvalgets innstilling mangler en slik drøftelse. Det kan kanskje forsvares ved at dette i noen grad var et hastverksarbeid som skulle bidra til å løse en bestemt politisk floke. Samtidig er det viktig å være klar over at styrket kirkelig demokrati prinsipielt sett er å forstå som et økt kirkelig engasjement som ideelt sett vil springe ut av en dypere forståelse nettopp av den kristne kirkes formål og identitet. Det er derfor etter vår oppfatning beklagelig at Bakkevig II-utvalget helt har neglisjert den siden av saken. Prisen for de reformer Bakkevig II-utvalget foreslår, anslås til omkring 100 millioner kroner ved hver av de to neste kirkelige valg. Det er etter vår oppfatning viktig at kirkelige tiltak i den størrelsesorden det her dreier seg om, ikke blir gjennomført uten et betydelig grundigere arbeid med de prinsipielle forutsetninger og konsekvenser enn det Bakkevig II-utvalget legger opp til.